

כל הלבונה אשר על המנחה, והקטיר המזבח
ריח ניחוח אזכרתה לה".⁽¹⁸⁾

טו-א יא. ומעלהו ומקטירו בכלי שרת:

ותמהינן: וכי "מקטירו" עתה סלקא דעתך
לומר! ⁽¹⁾

האם עכשיו מקטיר הוא את הקומץ? והרי
צריך תחילה למולחו, ורק בהמשך הברייתא
נזכרת ההקטרה, וכמו ששינונו: "ומולחו,
ונותנו על גבי האישים"?!?

אלא אימא: מעלהו למזבח בכלי שרת —
כדי להקטירו.

יב. ומולחו, ונותנו על גבי האישים:

דכתיב "וכל קרבן מנחתך, כמלח תמלח".

יג. קרב הקומץ על גבי המזבח — שיריה
של המנחה נאכלין לכהנים:

ומפרשת הגמרא: מנלן שאחר הקרבת
הקומץ שיריה נאכלים לכהנים?

משום דכתיב: "ונפש כי תקריב קרבן מנחה
לה", סולת יהיה קרבנו, ויצק עליה שמן ונתן
עליה לבונה. והביאה אל בני אהרן הכהנים,
וקמץ משם מלא קומצו, מסלתה ומשמנה,
על כל לבונתה, והקטיר הכהן את אזכרתה
[הקומץ] המזבחה, אשה ריח ניחוח לה.
וכתיב [שם]: והנותרת מן המנחה לאהרן
ובניו".

ומפרשת הגמרא, מה שאמרו בברייתא "קרב
הקומץ" — שלאחריו מותרים השיריים
באכילה — מתפרש:

למר — רבי חנינא — כדאית ליה
[כשיטתו].

ולמר — רבי יוחנן — כדאית ליה.

דאיתמר: הקומץ — מאימתי הוא מתיר את
השיריים באכילה?

רבי חנינא אמר: משתשלוט בו [בקומץ]
האור [אש המזבח] שליטה כל שהיא.

רבי יוחנן אמר: משתיצת האור ברובו של
הקומץ.

שהקטרת הלבונה היתה על ידי שנותנה על גבי
הקומץ ומקטירים כאחד.

וברש"י מנחות יג ב ד"ה ליקוט לבונה, כתב:
"ליקוט לבונה", לאחר הקטרת הקומץ היה
מלקט הלבונה מעל הסולת, ומקטירו". ומבואר
שלא כמו שכתב כאן, שהיה מקטירים כאחד,
וראה "משנה למלך" [מעשה הקרבנות סוף פרק
יג], שכתב על דברי רש"י שם: והוא תימה
בעיני; וראה מה שהאריך בזה ב"מנחה חריבה"
כאן.

1. כן היא גירסת רש"י ופירושו.

ג. שיטת התוספות בחולין ג א "לשחיטת
קדשים לא בעינן כלי שרת, דבפרק התודה
[מנחות עב ב, ראה שם ברש"י] מבואר, דסכין
מקדשה ככלי שרת" [וכתבו כן לפרש את דברי
הגמרא שם: "וכגון שבדק קרומית של קנה
ושחט בה", וקרומית של קנה כלי עץ הוא,
שאינו נעשה כלי שרת, לדעת חכמים שנזכרו
בגמרא לעיל; וראה ב"תוספות שאנץ" כאן,
שהאריך בזה, וכתב כדברי רש"י].

18. כתב רש"י: "ואת כל הלבונה", גבי הקטרה
כתיב: דמקטר קומץ ולבונה כי הדדי. ומבואר,

ומפרשינן טעמא, משום דכתיב: "וזאת תורת המנחה, הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח. והרים ממנו בקומצו, מסולת המנחה ומשמנה, ואת כל הלבונה אשר על המנחה, והקטיר המזבח ריח ניחוח אזכרתה לה". והנותרת ממנה, יאכלו אהרן ובניו, מצות תאכל במקום קדוש, בחצר אוהל מועד יאכלוה. לא תאפה חמץ, חלקם נתתי אותה מאשי, קודש קדשים היא כחטאת וכאשם".

ואמר רבי שמעון בן לקיש: קרי ביה "לא תאפה חמץ — חלקם", וללמד: אפילו חלקם של הכהנים לא תאפה חמץ.⁽⁴⁾

יד. ורשאיין הכהנים ליתן לתוכם של השיריים יין ושמן ודבש:

ומפרשינן: מאי טעמא? (2)

כי אמר קרא בפרשת מתנות כהונה [במדבר יח]: "לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה", ומשמע: לגדולה [וכמו שתרגם אונקלוס "לרבו"], ללמד, שיהיו אוכלין אותן בדרך שהמלכים המשוחים בשמן המשחה אוכלין.⁽³⁾

טו. ואין אסורין הכהנים אלא מלחמין את השיריים:

שהמלכים אוכלין, הוא ההיתר לאוכלו בכל אופן שירצה, ללא הגבלות, על פי "הערות". ולשון הגמרא "ורשאיין הכהנים ליתן לתוכן יין שמן ודבש ואין אסורין אלא מלחמין", מדויק מאד לפירוש זה.

3. נתבאר על פי רש"י בזבחים כח א ד"ה אבל הכא.

4. א. לשון הרמב"ם [מעשה הקרבנות יב יד] הוא: "אף על פי שהן מותרין לאכול אותן בכל מאכל ובדבש, אין אוכלין אותן חמץ, שנאמר: לא תאפה חמץ חלקם, אפילו חלקם לא יחמיצו". וממה שכתב הרמב"ם שאין אוכלין אותן חמץ משום "לא תאפה חמץ", משמע שהלאו אינו רק על מעשה החימוץ, אלא אף על האכילה.

ב. ביאר רש"י: לא תאפה חמץ חלקם: אפילו חלקם שיריים לא תאפה חמץ, דדרשינן ליה האי "חלקם" דקרא נמי לפניו א"לא תאפה".

ג. ב"משך חכמה" בפרשת צו כתב על פסוק זה: "פירוש, לא תאפה חמץ משום שחלקם נתתי

2. שאלת הגמרא צריכה ביאור: כי היות ובכרייתא לא נאמר שצריכים הם ליתן בתוכם יין ושמן ודבש, אם כן אין שייך לשאול "מאי טעמא", כי מה איסור יש בדבר?! [וראה בכתבים בשם הגרי"ז שנתקשה בזה].

וראה מנחות נח א: "יש בשאור [שנאסר ב"בל תקטירו"] מה שאין בדבש [שנאסר אף הוא ב"בל תקטירו"]", ויש בדבש מה שאין בשאור וכו', דבש הותר בשיירי מנחות, שאור לא הותר בשיירי מנחות, וכתב רש"י שם: "דבש הותר בשיירי מנחות: אם רוצה ללוש ולטגן שיירי מנחה בדבש, מותר, דכל מתנות כהונה נאכלות בגדולה, כדאמרינן בפרק הזרוע והלחיים: "לך נתתים למשחה", לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים", ואם כן יש לומר שזה הוא ביאור הגמרא כאן; על פי "מנחה חריבה"; וראה בהערה בהמשך הענין.

ואם תאמר: היכן כתיב בפסוק זה שמתירים ליתן בו דבש, וכי אכילה כדרך שהמלכים אוכלים הוא דוקא בדבש?!?

יש לומר על פי המבואר בתוספות בזבחים עה ב ד"ה שביעית, שבכלל הדין "כדרך

ומשנינן: אין שלשת החילוקים שנשנו במשנתנו, עומדים כל אחד בפני עצמו, אלא הכי קאמר:

כל המנחות טעונות שמן ולבונה.

ואף כשאין טעונות שמן ולבונה, באות הן, על כל פנים, מן החיטין, ובאות גם סולת —

מנחת חוטא, אף על פי שאינה טעונה שמן ולבונה, הרי היא באה מן החיטין, ובאה סולת —

שנינו במשנה: כל המנחות טעונות שמן ולבונה, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבונה:

ותמהינן: וכי כל שאר המנחות טעונות שמן ולבונה!?

והאיכא "מנחת חוטא" [מנחה הבאה על חטא],⁽⁵⁾ דרחהמנא אמר: "לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה"! הרי שיש מנחה נוספת, שאף היא אינה טעונה לא שמן ולא לבונה!?

לאוכלם חמץ והן לאוכלם בדבש. ואכן לאוכלם חמץ נאסר משום זה, אלא שדבש "הותר". וזה כדברי ה"משך חכמה".

ואולם לכאורה צריך ביאור: הניחא שאסור לאוכלם חמץ משום "בל תקטירו", כיון שהשיריים נעשו חמץ, אבל לענין אכילתם יחד עם דבש אין מקום כלל לאסור את אכילת הדבש עמהם, שהרי אין אכילת הדבש נחשבת להקטרה, ואם כן מהיכי תיתי לאסור לאוכלם בדבש.

ויתכן שלכן פירש רש"י שם "אם רוצה ללוש ולטגן שיירי מנחה בדבש, מותר", והיינו שהדבש "נותן טעם" בחמץ, ורש"י לשיטתו, שהוא סובר ש"טעם כעיקר" היינו שההיתר נהפך לאיסור [ראה רש"י פסחים מד ב ד"ה חייב], ואם כן מן הדין היה אסור, דשיירי המנחה נעשו כדבש, והרי זה כמי שהקטיר דבש, כיון שאכילת כהנים הוי כמו הקטרה.

5. א. מנחת חוטא, הבאה על חטא של טומאת מקדש וקדשיו, ועל שבועת העדות, ועל שבועת ביטוי, דכתיב התם: ואם לא תשיג ידו לשתי תורים או לשני בני יונה והביא את קרבנו אשר חטא עשירית האיפה סולת לחטאת, לא ישים עליה שמן, ולא יתן עליה

אותה [מאשין], כמו שעל המזבח לא יעלה שאור — כן בחלקם הנאכל [והיינו על פי המבואר ברמב"ם שיש לאו באכילה].

כי המנחה כולה נאכלת לה, רק החילוק: דאזכרתה נאכל על גבי המזבח, שהאש אוכלה, ואילו הנותר אוכלים בני אהרן במקום קדוש. לכן אמרו שהמחמץ שיריים לוקה.

ובזה ביאר שם את הפסוק שלפני זה: "והקטיר המזבח, ריח ניחוח אזכרתה לה". והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו, שהיה לו לומר: "והקטיר המזבח", וביאר: שבכל מקום פירושו הוא, שהכהן יקטירם על גבי המזבח, אבל כאן המזבח הוא המקטיר, ומדבר על המזבח ובני אהרן כעל שני עצמים הפועלים באכילת המנחה, זה באזכרתה וזה בנותר, וכתב שם שזה דיוק אמיתי, [וראה עוד בזה בספר "ברכת כהן" פרשת ויקרא, וב"מגלת ספר" מהד"ת פרשת צון].

וראה מנחות נח א: "יש בשאור מה שאין בדבש, ויש בדבש מה שאין בשאור. דבש הותר בשיירי מנחות, שאור לא הותר בשיירי מנחות". הרי מבואר בגמרא כדברי ה"משך חכמה" שמעיקר הדין היה לנו לאסור משום "כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה" הן

מבשאר קרבנות שהוא מוציא הוצאות להביא עמהן נסכים.

ומפני מה אינה טעונה חטאת החלב להביא עמה נסכים? (9) — כדי שלא יהא קרבנו של חוטא מהודר.

אבל חטאתו של מצורע ואשמו [שאף הוא אינו טעון נסכים בכל מקום], טעונין נסכים, לפי שאין באין על חטא!

ומקשינן על מה שאמר רבי שמעון, שאין חטאתו של מצורע באה על חטא:

איני?!

והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:

על שבעה דברים נגעים באין:

א. על לשון הרע ב. על שפיכות דמים ג. על

ומנחת העומר, אף על פי שהיא באה מן השעורין, הרי על כל פנים טעונה היא שמן ולבונה, ובאה גרש [כעין סולת] —

ואילו זו [מנחת סוטה], אינה טעונה לא שמן ולא לבונה, ובאה מן השעורין, ובאה קמח.

תניא: אמר רבי שמעון:

בדין הוא שתהא מנחת חוטא טעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא חוטא נשכר, להקל במנחתו יותר מבשאר מנחות, שהוא מוציא הוצאות כדי להביא עמהן שמן ולבונה!

ומפני מה אינה טעונה שמן ולבונה? — כדי שלא יהא קרבנו של חוטא מהודר. (6)

ועוד אמר רבי שמעון:

בדין הוא שתהא חטאת חלב [חטאת הבאה על חטא בשוגג] (7) טעונה נסכים, (8) כדי שלא יהא חוטא נשכר, להקל בקרבנו יותר

בא הכתוב, שאין צריך לתת עליה שמן ולא לבונה, והרי קיימא לן לא כן, ולא מצאנו שיחלוק רבי אלעזר ברבי שמעון על זה! והביא דבריו ב"מנחה חריבה" כאן, ראה עוד שם.

7. כל חטאת סתם קרי "חטאת חלב", דבתר חלב כתיב, דכתיב: "כל חלב וכל דם לא תאכלו", וכתיב בתריה פרשת חטאת, רש"י.

8. סולת למנחה עשורין לכבש [שאת נקבתו הוא מביא לחטאת חלב], יין ושמן רביעית ההין כמו שמקריבים לעולה ולשלמים, רש"י.

9. שהרי נאמר בפרשת נסכים: "לפלא נדר או בנדבה", הבא בנדר ונדבה טעון נסכים, ואין חטאת ואשם טעונין נסכים, רש"י.

לבונה כי חטאת היא, רש"י.

ב. המאירי הוסיף "שתי הלחם", שמנחה הם, ואינם טעונים לא שמן ולא לבונה, ויתכן שגרס כן בגמרא.

6. הקשה ה"מנחת חינוך" מצוה קכו [אות יא בנדמ"ח]: לפי מה שנראה מגמרא זבחים סה ב, ותוספות שם ד"ה אלא מעתה, שלדעת רבי אלעזר ברבי שמעון, במקום שאם לא שללתו התורה הייתי אומר שצריך לעשות כן, כי אז אין אנו מפרשים "לא" שאמרה תורה — ללאו, אלא שבאה התורה לשלול [כגון] "לא יבדיל" במליקה; ואם כן, לפי דברי רבי שמעון, שבדין הייתי אומר שמנחת חוטא טעונה שמן ולבונה, אם כן הרי יש לומר שלא נתכוונה התורה באומרה: "לא ישים עליה שמן, ולא יתן עליה לבונה", לאסור את נתינתם בלאו, אלא לשלול

שבועת שוא ד. על גילוי עריות ה. על גסות הרוח ו. על הגזל ז. על צרות העין.

הרי שהמצורע חוטא הוא?!?

ומשינן: **התם**, במצורע, **מננעיה הוא דאיכפר ליה** [בנגעו כבר התכפר לו חטאו] על ידי היסורים והבושת שיש לו, ואינו מביא את הקרבן לכפר על חטאו, כיון שחטאו כבר נתכפר.

וכי מייתי קרבן [כאשר הוא מביא קרבן], הוא כדי להיטהר לגמרי, **לאשתרוי בקדשים הוא דקא מייתי** [כדי להיות מותר בקדשים מביא הוא קרבן, שכל מחוסרי כפורים אסורים באכילת קדשים עד שיביאו כפרתם, כיון שרק בהבאת הקרבן נשלמת טהרתם].⁽¹⁰⁾

ומקשינן: **אלא מעתה**, שחטאת אינה טעונה נסכים משום שהיא באה על חטא; תיקשי:

"חטאת נזיר" — שהוא מביא במלאת ימי

נזירותו — **תהא טעונה נסכים**, לפי שאינה באה על חטא!?

ומשינן: **כבר לה רבי שמעון כרבי אליעזר הקפר**, דאמר: **נזיר נמי חוטא הוא**, לפי שציער עצמו מן היין.⁽¹¹⁾

שינונו במשנה: **רבן גמליאל אומר: כשם שמעשיה מעשה בהמה**, כך קרבנה מאכל בהמה:

תניא: אמר להן רבן גמליאל לחכמים:

סופרים! הניחו לי, ואדרשנה כמין חומר: ⁽¹²⁾

^{טו-ב} **דשמעיה רבן גמליאל לרבי מאיר**, ⁽¹⁾ **דקאמר** בברייתא לעיל ח ב: **"רבי [מאיר] אומר: מנין שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו, וכן אתה מוצא בסוטה, היא הסוטה האכילתו לבעל מעדני עולם, לפיכך קרבנה מאכל בהמה"**.

ואמר ליה רבן גמליאל לרבי מאיר: התינח

11. רש"י; וראה בתוספות, שרבי שמעון עצמו מצינו לו שיאמר בזה כרבי אלעזר הקפר; אלא אגב שבכל מקום מביאה הגמרא את רבי אלעזר הקפר כבעל שיטה זו, לכן אף כאן מביאה הגמרא את רבי אלעזר הקפר.

12. ביאר רש"י: **"בוטוין בלעז"**, והוא של זהב, וחותמין בו שני צוארי חלוק לנוי"; והוא מעין חפת בלשוננו.

1. ראה מה שכתבו היעב"ץ, ומהר"ץ חיות כאן.

10. כתב רש"י: **"שיש טומאות שהצריכם הכתוב כפרה לטהרתן**, זב וזבה ויולדת ומצורע ונזיר **שנטמא"**; וראה ב"קהלות יעקב" בנזיר סימן ד, שהאריך בדברי רש"י אלו, שהם תמוהים לפום ריהטא, כי הרי נזיר שנטמא אין טומאתו אלא טומאת מת, שהיא אינה צריכה כפרה לטהרה, ואינו אסור באכילת קדשים, וראה מה שתמה עוד שם; וראה רש"י בשבועות יז א ד"ה צריך, שכתב: **"וקרבן נזיר טמא לאו אעוון טומאה אתי**, אלא למיחל עליה נזירות טהרה **כשאר מחוסרי כפרה"**, וראה עוד מה שכתב הר"י מיג"ש שבועות לז א ד"ה ת"ש.

וראה מה שנתבאר בזה ב"חברותא" לנזיר, בהקדמה [הערה 19].